

Шокола Ю. О.

**ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ
ЯК СУБ'ЄКТ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
(2013–2020 РР.)**

У статті розглянуто проблему становлення, динаміку розвитку та досягнення діяльності Одеської області як суб'єкта міжнародних відносин за період 2013–2020 років (принципи, на яких будується зазначена політика, її цілі, зміст, форми і напрями реалізації).

Ключові слова: *Одеська область, суб'єкт міжнародних відносин, євроінтеграція, євро регіон, Нижній Дунай.*

Постановка проблеми. Міжнародна співпраця регіонів та їх участь у інтеграційних/глобалізаційних процесах у якості нових суб'єктів міжнародних відносин перетворилися сьогодні на вагомий компонент взаємодії держав. Розвиток тенденції до децентралізації, а також поглиблення європейської інтеграції сприяли зростанню ролі регіонів України, сприяючи розширенню їх співробітництва на міжнародному рівні [1].

Одеська область розпочала свою активну діяльність в якості суб'єкта міжнародних відносин у 1992 році, ставши яскравим прикладом міжрегіонального співробітництва, пріоритетними напрямками роботи якої на сьогодні є інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність, європейська інтеграція, міжнародне, міжрегіональне та транскордонне співробітництво, співробітництво з міжнародними організаціями, та налагодження співробітництва з регіонами країн-членів

Європейського Союзу і кандидатів у члени до ЄС [6].

Ключовими партнерами регіону виступають сусідні Республіка Молдова та Румунія [6]. Одеська область також має угоди з низкою причорноморських регіонів, зокрема, з Варенською областю Болгарії, з провінціями Стамбул та Мугла (Туреччина), з регіонами Польщі. Також було укладено декілька угод з регіонами Російської Федерації. Продовжують діяти угоди про партнерство з регіонами таких країн, як Федеративна Республіка Німеччина (земля Баден-Вюртемберг); Греція (області Серрес, Салоніки, Драми); Італія (регіони Ломбардія, Венето, Лігурія); Угорщина (Чонградська область); Литва (Клайпедський повіт); КНР (провінції Фуцзянь, Шаньдун) та Чорногорія. На активному етапі розвитку знаходяться партнерські відносини регіону з Вірменією, Болгарією, Грузією, Туреччиною та Грецією; налагоджуються активні контакти з рядом Балканських країн [11].

За останні роки Одеська область стала членом п'яти європейських організацій – Асамблеї Європейських регіонів (яку складають біля 300 регіонів Європи), Робочого співтовариства придунайських країн, Асоціації прикордонних регіонів Європи, Конференції приморських регіонів Європи, Асоціації виноробських регіонів Європи. Таким чином, активізація діяльності ЄС в басейні Чорного моря та співпраця з Одеською областю супроводжується реалізацією низки ініціатив, що створюють умови для поглиблення співпраці Причорноморського регіону України з ЄС.

Керівництво докладає максимум зусиль для розвитку свого регіону, залучаючи як вітчизняний так і іноземний капітал для забезпечення достойного рівня життя населення, покращення інфраструктури області, а також для підтримки дружніх відносин з іншими державами.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Узагальнюючі дослідження з поставленої проблеми; оприлюднені документи, зокрема статті В. Г. Власова, В. С. Лупація; праці Н. А. Мікули, аналітичні записки Національного інституту стратегічних досліджень, а також література, присвячена дослідженню процесів глобалізації та регіоналізації, транскордонного співробітництва та міжнародних зв'язків регіонів, зокрема праці Б. Хоккінга та Р. Кеохейна заклали підґрунтя та значно розширили межі дослідження даного питання.

Метою статті є виявлення особливостей розвитку Одеської області для визначення її місця у міжнародних відносинах за період 2013–2020 рр.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний розвиток міжнародного співробітництва регіонів ряду країн сприяв створенню механізму координації зовнішніх зв'язків центральної і регіональної влади. Розвиваючи свої зовнішні зв'язки, регіони прагнуть впливати на розвиток процесів європейської інтеграції [12, 13]. Не виключенням стала і Одеська область.

1992 року Одещина стала першим українським регіоном – дійсним членом Асамблеї європейських регіонів (АСР), діяльність якої була направлена на розвиток мирного співробітництва регіонів в Європі, а у 1994 році – членом Робочої співдружності придунайських країн (РСПК), що сприяє співробітництву країн-членів даної організації для розвитку Дунайського регіону [1].

У 2004 році вона стала членом одразу двох європейських регіональних структур: Конференції приморських регіонів Європи (КПРС) та Асамблеї європейських виноробних регіонів (АСВР), які об'єднують 100 регіонів і створюють міжнародну структуру з метою поглиблення співробітництва в Чорноморському басейні та Балканському регіоні [1].

З 2013 року Одеська область бере активну участь у щорічних зібраннях

регіонів-членів АСР з метою підвищення сталого позитивного міжнародного іміджу регіону, залученні іноземних інвестицій та міжнародної допомоги [11]. У 2013 році на Одещині проводилося засідання Політичного Бюро та Балкано-Чорноморської Комісії КПРС, де було обговорено питання взаємодії країн Чорноморського басейну з Європейським Союзом, а також узгоджено плани щодо діяльності у рамках зазначеної організації на наступний період [7].

Пріоритетними програмами залучення міжнародної технічної допомоги в Одеську область є програми прикордонного співробітництва 2013 року «Румунія – Україна – Республіка Молдова», «Чорне море» та «Південно-східна Європа» [6].

Яскравим прикладом успішного транскордонного співробітництва на південному кордоні України з Європейським Союзом слугує єврорегіон «Нижній Дунай»: за 11 років співробітництва (засновано 14 серпня 1998 року) з метою розвитку регіону були проведені численні заходи та залучені зовнішні кошти на загальну суму близько 6 млн. євро [11].

31 жовтня 2013 року в м. Одеса було проведено засідання трьох Комісій (з розвитку та просування транскордонного туризму, з транспорту, комунікацій і енергетики та охорони здоров'я, а також соціальної галузі) у сферах діяльності Єврорегіону «Нижній Дунай» та Асоціації транскордонного співробітництва «Єврорегіон Нижній Дунай», у яких головувала Одеська область [6]. За результатами їх роботи було знайдено шляхи для активізації та взаємодії, а також налагоджено особистісний контакт між новими членами Комісій [6].

13-15 серпня 2014 року відбувся візит делегації Одеської області до м. Галац (Румунія), де було визначено проблемні аспекти реалізації зазначеного великомасштабного проєкту, визначено подальший план його упровадження, обговорено результати діяльності та

пріоритети подальшої діяльності та розвитку партнерських відносин у різних сферах (екологічній, економічній, транспортній) між регіонами-членами Єврорегіону [6].

Однак до 2014 року функціонування єврорегіонів було більш результативним. Політична і економічна криза в Україні безпосереднім чином позначилася на їх діяльності, а саме: підвищенням транскордонних можливостей, посиленням єврорегіональної активності, змінами їх організаційної структури або ж, в деяких випадках, припиненням/призупиненням взаємодії в рамках цих інституцій [11].

З метою активізації розвитку транскордонного, регіонального співробітництва та вивчення позитивного досвіду функціонування єврорегіонів як одного з важливих механізмів євроінтеграційного процесу, з 2015 року в м. Одеса проводиться Міжнародна конференція з питань транскордонного, регіонального співробітництва та розвитку єврорегіонів [7]. Її наслідком стало налагодження ряду нових контактів, зокрема з представниками єврорегіону «Слобжанщина», регіону Південна Богемія (член єврорегіону «Північна Сільва»), що виступили з ініціативою співробітництва з Одеською областю на регіональному рівні, та підписання в подальшому Протоколу про наміри [11].

Саме завдяки активній діяльності єврорегіону «Нижній Дунай» у транскордонних програмах ЄС на 2018 рік посилюється українсько-румунське співробітництво. Для Одещини ним здійснюється такий важливий проект, як побудова паромної переправи на ділянках Орлівка – Ісакча та Ізмаїл – Тульча [6]. А з 2018 року розпочалася реалізація великого інфраструктурного проекту «Чиста ріка», що передбачає проведення, відбудову та модернізацію каналізаційної мережі на прикордонній території дельти Дунаю.

Особливу увагу керівництво Одеської області приділяє розвитку міжрегіонального співробітництва, що сприяє взаємному зміцненню ділових і

дружніх стосунків, обміну досвідом та росту добросусідських взаємин. З 2019 року триває реалізація спільного проекту Австрійської Агенції Розвитку та Програми розвитку ООН «Сталий розвиток сільських територій Чернівецької та Одеської областей» [8].

У лютому 2019 року голова правління Німецько-Української промислово-торговельної палати Александер Маркус презентував створення регіональної ініціативи «АНК Regional initiative Odesa», що допоможе розвивати подальшу співпрацю і бізнес з Україною, зокрема між Одеською областю та ФРН [5].

У червні того ж року в Києві відбулося заключне засідання Спільного комітету прийняття рішень Програми Східного партнерства «Територіальне співробітництво Україна-Молдова» [9], згідно з якою на території Одеської області було реалізовано 7 транскордонних проектів, серед яких «Промоція гастрономічної спадщини Нижнього Подунав'я (RiverFood)», «Спільні можливості в бізнесі для молоді», «Розвиток українсько-молдовського транскордонного виробничо-науково-освітнього кластера для переробки побічних продуктів виноробства», «Молодь в дії», «Спільний простір для індустрії, творчості та культури» [10].

Наприкінці 2019 року відбулася зустріч з метою налагодження співробітництва з Баварією, оскільки міжрегіональна співпраця в перспективних напрямках розвитку регіону є одним з найважливіших векторів діяльності ОДА [6]. Співпраця з представниками цієї федеративної землі надасть можливість реалізовувати спільні проекти, а також переймати успіхи Баварії в різних сферах життєдіяльності [7].

У свою чергу керівництво Балтської районної ради підписало Угоду про співробітництво з Домбровським повітом (Малопольське воєводство Республіка Польща), а голова м. Ізмаїл підписав дві угоди про співробітництво з повітом та Сектором Муніципалітету (Румунія) [7].

Наприкінці 2019 року було прийнято рішення, що щорічні збори Чорноморського банку торгівлі та розвитку відбудуться в Одесі 20-22 червня 2020 року. У заході візьмуть участь представники впливових міжнародних організацій, фінансових установ, інвестори з різних країн, що стане ще одним потужним поштовхом для економічного розвитку Одеської області [6].

За останній рік Одеська область значно активізувала участь у європейській та міжрегіональній стратегії, чітко визначивши цілі та конкретні проекти, що відповідають пріоритетам Стратегії, проте водночас зіткнулася і з недосконалими механізмами співпраці в рамках її реалізації [9].

Звичайно, поряд із позитивними напрацюваннями Одеська область має і труднощі на шляху до євроінтеграції. Так, основними сферами міжрегіонального співробітництва виступають заходи у сфері культури, науки, політики та освіти [1], в той час як економічне співробітництво залишається недостатньо розвиненим. Незадовільним також є використання міжнародної технічної допомоги в рамках програм Європейського Союзу [9]. Нерівномірно розвиваються міжрегіональні та міжнародні зв'язки Одеської області, а також відсутність достатнього фінансування та міжнародної технічної допомоги.

Незначною залишається питома вага документів з чітко визначеними практичними механізмами поглиблення міжрегіональної взаємодії між приморськими регіонами України та регіонами інших країн: здебільшого переважають рамкові угоди, в яких лише декларується бажання сторін розвивати співробітництво, конкретні механізми реалізації спільних ініціатив при цьому не визначаються. Кількісне збільшення угод про міжрегіональне співробітництво не супроводжується їх якісним наповненням [6].

Висновки. Активна діяльність Одеської області як суб'єкта міжнародних

відносин залишається ефективним інструментом на шляху просування України до Європейського союзу на регіональному рівні, де співпраця адміністративно-територіальних одиниць європейських держав здійснюється відповідно до угод про транскордонне співробітництво з метою об'єднання зусиль в економічній, соціальній, науковій, культурній, транспортній та інформаційній сферах.

Одеська область є унікальною, адже вона єдина в Україні є членом п'яти європейських регіональних організацій: Асамблеї європейських регіонів (АЄР), Асоціації європейських прикордонних регіонів (АЄПР), Конференції приморських регіонів Європи (КПРС), Робочої співдружності придунайських країн (РСПК), Асамблеї європейських виноробних регіонів (АЄВР), що відповідає визначеному курсу та пріоритетам зовнішньої політики України і сприяє якісному виконанню Плану дій Україна – ЄС.

Керівництво Одеської ОДА за період 2013–2020 років першочерговим завданням ставило необхідність розроблення науково обґрунтованої політики розвитку Одещини у напрямку євроінтеграції та міжнародної співпраці.

Одеська область намагається розвивати міжрегіональне співробітництво як з сусідніми морськими країнами (Туреччиною, Румунією, Болгарією), так і з країнами Європи (Німеччиною, Швейцарією, Італією, Грецією).

Водночас транскордонне співробітництво регіону залишається інструментом розвитку прикордонних територій і чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень, що простежується в діяльності Європейського регіону «Нижній Дунай» та «Чорне море».

Найбільш вагомим для Одеської області залишається європейський вектор міжнародної міжрегіональної взаємодії. Діють відповідні угоди з регіонами Німеччини, Болгарії, Греції, Румунії, Італії, Польщі, Угорщини, Чехії, Литви.

Простежується поглиблення співробітництва та активізація діяльності Одеської області у Чорноморському басейні та країнами Балканського регіону.

Пріоритетами діяльності області як суб'єкта міжнародних відносин є розвиток співробітництва з сусідніми державами, збагачення змісту підписаних міжрегіональних угод, створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі щодо залучення іноземних інвестицій в економіку регіону, реалізація спільних міжнародних проєктів.

Список використаних джерел :

1. Власов В. *Субнаціональні регіони і міжнародні відносини: альтернатива співробітництву національних держав*. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npc_hdupol_2013_212_200_18. (дата звернення 05.04.2020).
2. Власов В. *Поняття регіону як актора сучасних міжнародних зв'язків* 2015. URL: <file:///C:/Users/Home/Downloads/156-Article%20Text-260-1-10-20160929.pdf>. (дата звернення 05.04.2020).
3. *Єврорегіон «Нижній Дунай»*. 2012. URL: <http://www.izmailrda.odessa.gov.ua/ru/transgranichnoe-sotrudnichestvo/evroregion-nizhnij-dunaj/>. (дата звернення 05.04.2020).
4. Лупацій В. «Південний вектор» євроінтеграційної стратегії України. *Офіційний сайт організації «Відродження» в Україні*. 20 грудня 2006. URL: https://www.irf.ua/grants/awarded_grants/pivdenniy_vektor_evrointegratsiyanoi_strategii_ukraini_korektsiya_imidzhu_evrointegratsiyanoi_strategii_v_prichornomorskomu_regionu_ukraini/ (дата звернення 05.04.2020).
5. *Міжрегіональна співпраця в перспективних напрямках розвитку регіону є одним з найважливіших векторів дії облдержадміністрації*. 2019. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/news/evgenia-volinec-mizregionalna-spivpraca-v-perspektivnih-napramkakh-rozvitku-regionu>. (дата звернення 05.04.2020).
6. Паспорт області. 2019. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/aboutodessa/passport-oblasti>. (дата звернення 05.04.2020).
7. Звіт щодо підписаних документів між Одеською областю і суб'єктами іноземних держав. 2020. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/> (дата звернення 05.04.2020).
8. Співпраця Одеської обласної державної адміністрації з Австрійською Агенцією Розвитку та Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй триває. 2019. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/news/spivpraca-odeskoj>. (дата звернення 05.04.2020).
9. Східне партнерство. 2019. URL: <https://mtu.gov.ua/content/shidne-partnerstvo.html> (дата звернення 05.04.2020).
10. Транскордонна співпраця допомагає громадам залучати ресурси для розвитку своїх територій та вивчати кращі практики інших країн. 2019. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/news/evgenia-volinec-transkordonna-spivpraca-dopomagaе-gromadam-zalucati-resursi>(дата звернення 05.04.2020).
11. *Щодо удосконалення транскордонного співробітництва у рамках Єврорегіону «Нижній Дунай»*. 2014. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/1297>. (дата звернення 05.04.2020).
12. Hocking B. *Localizing Foreign Policy: non-central governments and multilayered diplomacy*. London: Palgrave Macmillan UK, 2011. 249 p. URL: https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/frontdoor/deliver/index/docId/1032/file/11_sp_hocking.pdf (дата звернення 05.04.2020).
13. Keohane R. *Globalisation: What's New? What's Not?(And So What?)*. *Foreign Policy*. № 118 (Spring, 2000). P. 104–119. URL: <http://www.asu.edu/courses/pos445/Keohane%20and%20Nye->

Globalization%20What's%20New%3F%20%20What's%20Not%3F.pdf (дата звернення 05.04.2020).

Брусиловською О. І.

Стаття надійшла 02.06.2020

Shokola Y. O. – Student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the Odessa National University named after I.I. Mechnikov

Odessa Region as a Subject of International Relations

The following article describes the evolution of Odessa region activities as a subject of international relations, the role and influence of the European vector of the policy of Ukraine on the settlement of the regional policy. The article indicates that for the period 2013-2020 the dynamics of the Odessa region was uneven. In 2013, the region was an active actor in the international arena, establishing relations with both its neighbors and other European countries. After the annexation of Crimea, namely since 2014, the region's activity has moved to a less active phase. Over the past three years (2016-2019), it was possible to deepen international cooperation of the region, to compensate for the sharp outflow of capital, a fall in foreign investment in the Odessa region to solve existing problems. The authorities in the region clearly realize that the Ukrainian south, which includes the Odessa region, plays an important role in the economic, political, cultural development of the whole country. Membership in international organizations contributes to the consistent establishment of friendly relations with the regions of the countries of the world, the creation of a positive image of not only the Odessa region, but the entire state in the international arena, as well as the development of cooperation and interaction mechanisms operating within the European Union.

Key words: *Odessa region, subject of international relations, European integration, Euroregion.*

*Рекомендовано до друку
– д. політ. н., професором*